

Tiitu Takalo omin sanoin

©Tiitu Takalo



Tütv

Valokuva: Vesa Kataisto



Muistiin kirjasi Vesa Kataisto

Tamperelainen Tiitu Takalo on yksi tämän hetken lahjakkaimmista ja ahkerimmista suomalaisista sarjakuvantekijöistä ja kuvittajista. Hän ammentaa aiheitaan mm. ihmissuhteista ja -oikeuksista, naisasialiikkeestä, eläinten suojelusta, tarvittaessa vaikka roolipelaamisesta. Mutta ei rockista eikä elokuvista.

- Teen sarjakuvia, koska tuntuu ettei pelkkä teksti riitä. Eli jos haluan jotakin sanoa, se on helpompaa kun mukana on kuva. Siksi minusta esimerkiksi sähköpostien lähettäminen on tylsää, kun niihin ei voi kovin helposti liittää kuvia. Tavalliseen kirjeeseen tai postikorttiinkin voi sentään aina piirtää mukaan selittäviä kuvia.

Toisaalta, kun teen muuten kuvia, vaikka maalauksia, niissäkin minulla on tarve tehdä sarjaa. Tuntuu, ettei yksi kuva riitä kertomaan kaikkea. Kai tämä on lähtöisin siitä, että lapsena innostui sarjakuvien lukemisesta. Tuntui, että niistä sai irti enemmän kuin pelkästä tekstistä.

Sarjakuvainnostukseni pohjaksi hahmottuu aika peruskuvio. Lapsena tuli luettua ihan kaikkea; Tintit, Asterixit, Lucky Luket ja Yakarit, myöhemmin Lassit ja Leevit. Mutta yksi oli ylitse muiden, nimittäin Ruututarha-kokoelmassa olleet Jukka Tilsan jutut. Se fanitus ei ihan heti laantunutkaan. Nykyään osaan toki suhtautua Tilsaankin jo ”tavallisena” ihmisenä.

Lapsena suuri ja hämmäntävä luku-elämys oli myös Keiji Nakazawan Hiro-

shiman poika. Luin sen nyt uudelleen ja ymmärsin vasta, kuinka sodanvastainen se on. Lapsena tajusi vain sen kauhun. Jostain syystä lapsena minuun teki suuren vaikutuksen myös Jacques Tardin Adele ja hirviö.

Ylä-asteella luin Prattia, Bilalia, Tardia ja Comesia. Muistan vieläkin kuinka vaikuttanut olin kun olin lukenut ensimmäistä kertaa Silencen. Itkin ja kirjoitin ylistyksiä päiväkirjaani.

Sarjakuvilla voi kertoa!

Niihin aikoihin tajusin, että sarjakuvilla voi oikeasti kertoa tarinoita. Vakaviakin juttuja. Se tieto taisi tosissaan viedä jalat alta, eikä paluuta enää ollut. Silloin aloin piirtämään pöytälaatikkoja täyteen. Ne sarjokset eivät kyllä valmistuneet koskaan. Usein pääosan mies näytti kummasti Tardin Nestor Burmalta ja naishahmot pin-up-tytöiltä.

Lukiolaistyttonä minuun kolahtivat Peter Bagge, Joakim Pirinen, Hernandezit, Julie Doucet, Munozin ja Sampayon sarjokset ja monet kotimaiset tekijät kuten Christer Nuutinen, Roju, Sami Toivonen, Kaltsu, Joel Melasniemi, Ville Pirinen ...ja kai mulla joku Tank Girl-vaihekin oli, vaikkei se sarjis koskaan lujaa kolahtanutkaan, pukeudun silti Tankkityöksi.



Sarjakuvat ovat Tiitun ruusuruoska, joka lyö myös omaan selkään.

Luulen, että kaikki lukemani sarjokset ovat jotenkin alitajuisesti vaikuttaneet siihen mitä nyt teen, vaikka en koskaan matkinut tai edes ihailut suuresti kenenkään tyyliä. Yleensä vain rakastuin sarjakuvahahmoihin.

Muohemmin sarjakuvat eivät enää ole aiheuttaneet samanlaista hurmosta kuin teini-iässä. Ehkä niitä on nähnyt jo liikaa, eikä mikään ole enää uutta. Toisaal-

ta jotkut jutut saavat yhä liikuttamaan tai ainakin tuntemaan jotain. Esimerkkinä Marjane Satrapin Persepolis, Åsa Gren-valin Seitsemäs kerros, Aapo Rapin Pullapoika tai Jeffrey Brownin Clumsy, tai nauramaan kuten Jyrki Nissisen sarjokset. Vaikkakin Nissisellä on välillä vähän naisvihamielisiä juttuja.

Kun ekan kerran kävin 1997 Hesari sarjifestareilla, ostin hulluna oma-



kustanteita - kuin myös jokaisena vuon-
na siitä eteenpäin. Nähtyäni mitä muut
tekivät, rupesin tajuamaan, että voisin
jopa itsekin tehdä sarjiksia sekä julkaista
niitä. Mielestäni pienlehdet ovat yleensä
festarien paras anti.

Maalaustaiteen puolelta ehkä eniten
on herkässä (kriitikittömässä) iässä vai-
kutteita imeytynyt Gustav Klimtiltä,
Egon Shieleltä, Aleksej von Jawlenskyltä.
Kotimaisista Ellen Thesleff, Hugo Sim-
berg ja Magnus Enckell. Jotenkin 1800-
1900-luvun vaihe on graafisuudessaan
ja mystisessä symbolismissaan aina mieli-
lyttänyt minua.

Kirjat tai musiikki eivät koskaan ole
oikein kolahtaneet. Kun musiikista ja
kirjoista puuttuu kuvat ne eivät koskaan
voi olla täydellisiä. Taidan olla aika visu-
aalisesti suuntautunut ihminen. Monesti
äänilevyssä kiinnostaakin enemmän le-
vyn kannet kuin itse auditiivinen osuus.
Elokuvat taas ovat liian kaukana ja abstrak-
teja, niitä ei voi pitää kädessä. Eli
minulle ei jää jäljelle kuin kuvat ja sarja-
kuvat.

Olen valmistunut kuvataiteilijaksi
ammattikorkeakoulusta, piirrän siltä poh-
jalta. En mä kyllä siellä taidekoulussa

©Tiitu Takalo



sarjiksia tehnyt. Koulussa ei ollut kovin
sarjakuvamyönteinen ilmapiiri silloin kun
sitä kävin.

Olin klassisen taiteen linjalla, en
mediataiteen. Sillä puolella taisi olla jo-
takin sarjakuvaan liittyvää. Pekka A.
Mannisen pitämällä kuvataidekoulun
kurssilla kävin jo lapsena, myöhemmin

myös hänen järjestämässään sarjakuva-
lukupiirissä.

Tampere on sarjakuvarock

Tampere on sarjakuvantekijälle ihan
huippupaikka asua, täällä on paljon muita
tekijöitä ja niin edelleen. Piirit ovat kui-
tenkin sen verran pienet, että kaikki te-
kijät mahtuvat samaan sarjistapaamiseen.
Niiden kautta on tutustunut sellaisiin
ihmisiin, jotka tekevät ihan erilaista sar-
jakuvaa kuin minä.

Porukassa ei ole vain omakustanne-
tekijöitä, vaan laidasta laitaan. Sellainen
on hyvin rikastuttavaa, ja toiminta vai-
kuttaa olevan aktiivista. Joka tapaamises-
sa käy ainakin kymmenkunta tyyppiä,
kesälläkin.

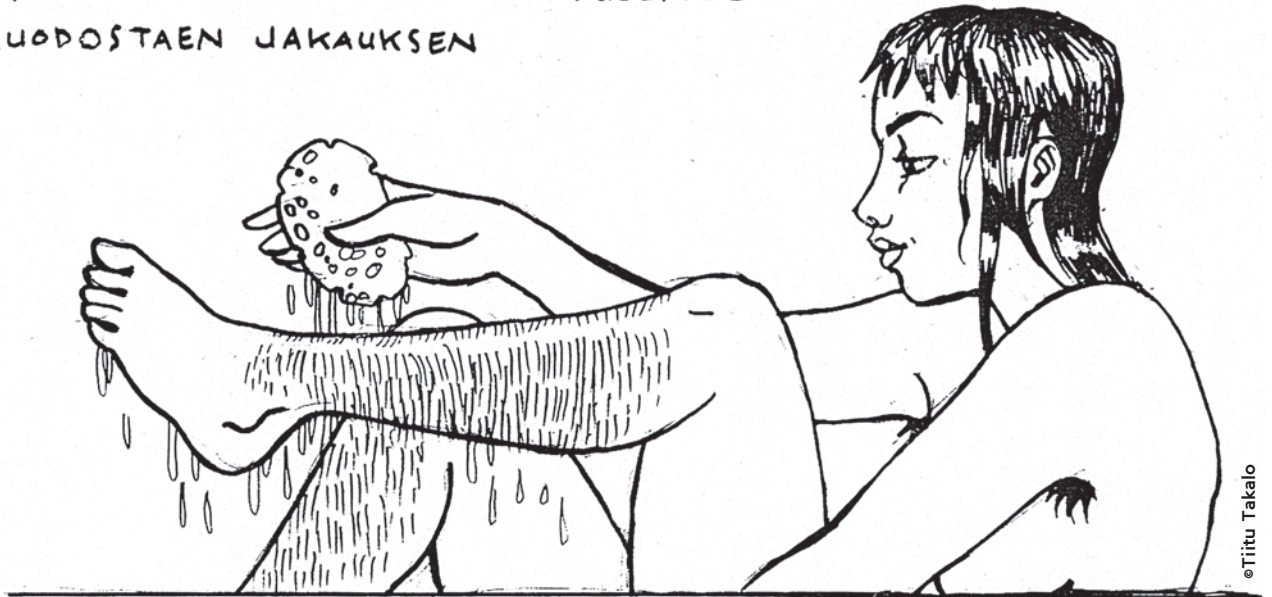
Nimenomaan sarjistapaamisissa olen
tutustunut mm. Pauli Kallioon, jonka
kanssa teimme Ilta-Sanomiin kuukauden
kotimaisen sarjan Josefina leipoo. Pau-
lin kanssa olemme tehneet myös Sarjariin
juttuja. Sitä kautta olen tutustunut uu-
destaan Manniseen. Samoin on Mörkö-
lehti, en varmaan olisi siihenkään tehnyt
sarjakuvia, ellen olisi tavannut Otso
Höglundia.

©Tiitu Takalo



Nuoruuden kemiallisia kokeiluja.

KUN NOSTAN JALKAANI KYLPYAMMEESSA, KARVAT
VALUVAT SÄÄREN ERI PUOLILLE
MUODOSTAEN JAKAUKSEN



Naiseuden ihmeitä...

Tokihan samanhenkisiä ihmisiä koh-
taa myös sarjakuvafestivaaleilla, mutta
näin pienemmässä porukassa tutustu-
minen on helpompaa. Sarjakuvafes-
tivaaleilla on aina niin paljon muutakin
toimintaa.

Tampereella ei festivaaleja vielä ole
pidetty, mutta ensi maaliskuun lopussa
sekin tapahtuu, Tampere kuplii -tapahtuman myötä. Onhan jotain vastaavaa
kaavailtu aiemminkin, mutta ehkä se on
jäänyt siihen, kun on ajateltu, ettei pelk-
kä sarjakuva kerää täällä niin paljon ylei-
söä.

Helsingissä riittää ostavaakin yleisöä
- mutta miten helsinkiläiset saataisiin
Tampereelle? Kemiinkin menee paljon
sarjakuvaporukkaa, mutta tavallisia sar-
jakuvan kuluttajia siellä käy vähemmän.

Tuumimista ja tussaamista

En osaa sanoa, paljonko olen tähän men-
nessä tehnyt sarjakuvasisivuja. Tyhmä tyt-
tö-kirjassa oli jo jotain 90 sivua, ja sen
jälkeen on ilmestynyt jo kaksi uutta
Irtopartaa ja Mörköä, joissa on mun
sarjiksiani, ja useampi Sarjari. Olisikohan
niitä jotain 150 sivua kaikkiaan tähän
mennessä, maalaukset siihen päälle. Li-
säksi teen artikkelikuvituksia ja sen sel-
laista... Sarjakuvia tulee kehiteltävä kaiken
aikaa, äskenkin pyörii pyöräillä tuumin sar-
jaa "Viisas nainen osaa viehättää, osa 2".

Yhden sivun piirtämiseen kuluu pari
tuntia, sen mietintään neljä. Käsikirjoit-
us esimerkiksi Aamulehden kuu-
kausittaiseen, yksisivuiseen sarjaan voi
olla valmiina jo paljonkin ennen dead-
linea. Yleensä kuitenkin kirjoitan sen vii-

me tipassa ihan kokonaan uudelleen.

Aina sarjakuvia tehdessäni yritän
muistella aiempia, vielä käyttämättömiä
ideoita, mutta kokonaisuutena on aika
vaikea sanoa kauanko kirjoittamiseen
menee, se on niin tapauskohtaista. Piir-
tämiseen menee yksi päivä, seuraava ku-
luu värittämiseen, koska musteen ja vä-
rien pitää kuivua rauhassa. Ne vaiheet
pitää siis tehdä eri päivinä.

Tussaan ensin ja sitten väritän vesi-
väreillä. Tekstauksen teen viimeiseksi,
koska värittäminen menee säännöllisesti
deadlinea edeltävään yöhön. Jos silloin
yrittäisin vielä tekstata, koko sivuun tu-
lisi tuskin yhtään kuplaa, jossa ei olisi
kirjoitusvirheitä.

Pisin sarjani löytyy Tyhmästä tytöstä,
kymmensivuinen, mutta olen kehitellyt
kyllä pitempääkin kässäriä. Jokin aika sit-
ten totesin itselleni, että siitä tulee vielä
tosi pitkä. Yhtään en ole sitä vielä piirtä-
nyt, paria luonnosta lukuun ottamatta.
Olisi kiva jos sen voisi tehdä pienemmis-
sä osissa. Olen harkinnut julkaista pit-
kää sarjaa vaikka noin 30 sivun mittaisina,
kopiokoneella tehtyinä lehtinä, että sai-
sin luotua itselleni jonkinlaisen deadline.
Sata sivua kerralla tehtynä tuntuu niin
valtavaltal urakalta, että väli-deadlinet oli-
sivat hyväksi.

Valmiisiin käsikirjoituksiin piirtämi-
nen on aivan erilaista. Omat sarjokset
saattavat olla sellaisiakin, että ne voivat
koostua vaikka irtonaisista ruuduista,
joita tarpeen mukaan poistan. Minulla on
sellainen symmetrinen tyyli, että sivu-
taitto koostuu samankokoisista ruuduista.
Voin vaihdella niitten paikkaa, jättää jo-
takin pois ja tehdä uusiksi. Toki esimer-

kiksi tämä Aamulehden sarjaan teen tar-
kemmin, kirjoitan dialogin ja jaan sen
ruutuuihin.

Valmista, toisen kirjoittamaa käsistä ei
tietenkään voi kauheasti muokata. Tosin
olen minä Pauliltakin kysynyt, voiko esi-
merkiksi ruutujakoa muuttaa, jakaa jo-
takin kahteen ruutuun tai yhdistää teks-
tit yhteen suurempaan. Iltiksen sarjaan
Pauli oli kaavaillut erikokoisia ruutuja,
mutta muutin ne symmetrisiksi, saman-
kokoisiksi. Ehkä mulla on jokin sym-
metrianeuroosi... Sehän on esteettinen
kysymys, mutta staattisuus miellyttää
minun silmäni. Voisi olla vaikeaa tehdä
jotakin toimintasarjakuvan taittoa, vinoja
ruutuja yms.

Mistä miehen malli?

Miehiä on ehdottomasti hankalampi piir-
tää. Niistä tulee usein niin samasta muo-
tista tehdyn oloisia, hiukset vain vaihta-
vat mallia. Josefina leipoo - sarjaan yri-
tin tehdä vähän erilaisen näköisiä mies-
hahmoja. Varmaan siinä on sekin, että
naisvartalolle on esikuva omasta takaa,
sitä voi katsoa peilistä.

Sukupuolet välisessä anatomiassa on
kuitenkin aika suuri ero, kuten esimer-
kiksi miten käsivarret laskeutuvat, tai
miten miehillä on kämmenetkin eri päin
kuin naisilla. Koko ruumiinrakenne on
erilainen... no, vaikeuksia tulee siitäkin,
että haluan piirtää anatomisesti oikein.
Jos en päättäisi siitä, niin eivät erot silloin
haittaisi, kun kaikki olisivat vain tikku-
ukkoja. Mutta jos oikeasti katsoo millä
tavoin käsi kääntyy, miten lihas asettuu
silloin jne.. Kunnon malleja ei ainakaan

Kauniit kesäsääret

Tiitu 2005



....Ja muodin.

lehdistä löydy, jostain vaatekuvaston mieskuvista ei ole paljon apua.

Väriä sarjaa on todella kiva tehdä, ja nimenomaan värittää omin käsin. Sanomalehdissä vain aina harmittaa, mitä sanomalehtipaino tekee akvarelli-originaalille... Painettua sarjaa ei edes kannata verrata originaaliin, olen tyytyväinen jos värit ovat osuneet edes jotenkin sinne päin. Väreillä saa kuitenkin luotua hyvin tunnelmaa, ei tarvitse piirtää niin paljon yksityiskohtia, koska värit luovat kuviin syvyyttä ja perspektiiviä. Lehtikuvituksissa saa toki käyttää väriä laajemmin.

Haastavia ovat kaikki sellaiset työt, joiden eteen on tehtävä paljon taustatutkimusta. Esimerkiksi Sarjariin oli tosi vaikea tehdä Paulin kirjoittamaa sarjaa, jossa ensimmäinen sivu sijoittuu Kai-nuun prikaatiin vuonna 1980, ja samalla Moskovan silloisiin olympialaisiin, jota

hahmot katsoivat televisiosta. Piti näyttää Lasse Viren, Kaarlo Maaninka, Mirutz Yifter ja muita etiopialaisia. Maaningastakaan ei löytynyt kuvaa, joten soitin Paulille ja sanoin, että nyt saat hankkia minulle kuvat niistä, kun oma kirjastokorttiniakaan ei ollut voimassa...

Jos kuvissa olisi ollut vielä auto, jokin ase ja musiikki-instrumentti, olisi tehtävä ollut mahdollon. Tietysti realismista tinkimällä se olisi ehkä mennyt, mutta kun kaikki muu kuvissa on aidon mallista, niin esimerkiksi tyylitelystä kitarasta lukija olisi huomannut heti, että aha, piirtäjä fuskaa.

Aamulehden sarjassa oli bändi, jonka kuvatakseni oli piirrettävä kitarasta malli, mutta toisaalta saattoi asettaa laulajan kuviin niin, ettei kaikkia soittimia näy. Soitin kyllä yhdelle kitaristituttavalleni ja kysyin, mitkä ovat ne olennaisimmat jutut joiden pitää näkyä, että lukija uskoo

kyseessä olevan kitaran, mihin kantohihna kiinnittyy ja niin edelleen. Olen aika tarkka näissä jutuissa, en halua piirtää liian löysästi.

Kuvituksissa on ollut vaikea piirtää negaatioita, kuten jutussa "miehet jotka eivät osallistu synnytykseen" - miten sellainen ilmenee kuvasta, millä tavalla näkyy, ettei tämä tyyppi tässä ole sillä hetkellä synnytyssalissa? Tai "miehet, joilla ei ole ajokorttia" - miten saada sellainen tieto kuvaan? Kuitenkaan ei haluaisi tehdä aivan ilmeisintä kuvaa, autoa tai ajokorttia jonka päällä on raksi, esimerkiksi. Nekin kuvitukset kyllä onnistuivat lopulta ihan hyvin, mielestäni.

Fantasia ei innosta

Teini-ikäisenä piirsinkin kyllä paljon ihan puhtaita fantasiakuvia, mutta jotenkin parannuin siitä... no, se pitempi juttu jota kirjoitan, se on ihan fiktiota. Samoin poliisi-Sarjarissa ollut juttu, "Anni on pannu kyttää", oli täysin fiktiivinen, mutta aiheutti reaktion, että sarjistaamisessa kyseltiin: "Kenen poliisikouluun menneen kanssa sää olet ollut?" Sanoin, että se sarjan tyyppi en ole minä. "Ai, kuka se sitten on?"

Olen tehnyt niin paljon omaelämäkerrallisia juttuja, että kun kerrankin piirrän fiktiota, ihmiset menevät ihan tolaltaan: "Mitä, mitä, kuka tää on, ketä tää esittää?"

Mutta en tosiaan ole tehnyt aivan puhdasta fantasiajuttua, ainakaan omaan käsikirjoitukseeni.

Sanottavan painavuus vähän riippuu... joskus on sellaisia asioita, joita haluaa käsitellä, jotakin ärsyttävää tai muuten reaktioita aiheuttaneita juttuja. Esimerkiksi mm. Tyhmä tyttö -albumista löytyvä Pelon kiertokulku, kertomus siitä kuinka naiset pelkäävät liikkua pimeällä. Halusin ottaa kantaa siihen asiaan.

Nuortensivujen sarjiksissa yritän, heh, saada vähän asennetta nuoriin... semmoinen piilo-opetussuunnitelma on niissä mukana, vaikka kyse onkin suuren sanomalehden sarjasta. Itsensäsuuri pehmentää juttuja vähän.

Harvemmin teen mitään sarjakuvaa silleen, että "nyt haluan lukijoiden ajattelevan tätä asiaa". Tehdessä ei yleensä muutenkaan ajattele kuka tämän jutun lukee. Enkä silloinkaan, kun teetan 400 kappaleen painoksen Irto-partaa, että neljäsataa ihmistä ostaisi tämän lehden ja lukisi sen.

On vain henkilökohtainen pakko piirtää sarjakuvia, mutta niiden lukijoita tulee ajateltua harvoin.

Sanomalehtisarjassa juttu on tietysti

vähän erilainen, kun menee vaikka kahvilaan ja näkee lehden pöydällä, katsoo sitä ja näkee oman sarjansa. Se on tosi hämmäntävää. Vielä hämmäntävää oli tavata fanejani, kun pidin sarjakuva-kurssia. Kurssilla olleet nuoret tytöt tulivat kertomaan lukevansa Netta-sarjista ja olevansa mun fanejani! Tulivat vielä kurssin jälkeen pyytämään nimikirjoitusta, ja minä vain ihmettelin, ”mitä te teette mun nimmarillani?” Aamulehdellähän on iso levikki, mutta silti aluksi vain ajattelin, että jaa, vaan nuo kolme tyttöä ovat lukeneet mun sarjikseni siitä. Hämmästyttää aina, kun tapaa jonkun joka kertoo pitäneensä minun sarjoistani, tai on yleensä lukenut niitä. Heitä tulee aina vain uusia vastaan.

Raha ei ratkaise

Elantoani en silti saa vain sarjakuvista – tai niin, en oikein mistään muustakaan! No, olen ollut piirustuksen opettajana taidekoulussa, ohjaamassa elävän mallin piirtämistä ja tämmöistä. Mutta kun ei tee mitään tiettyä viikoittaista työtä, on vaikea jaotella paljonko aikaa menee sarjakuviin ja paljonko muuhun.

En yleensä ajattele kauheasti rahaa, ennen kuin se on loppu. Silloin vasta tulee mieleen, että ai niin, pitäisiköhän sitä laskuttaakin julkaistuista töistä, kun opintolainan lyhennykset tms. lankeavat. Toisaalta minusta ei ole kauhean kivaa tehdä sarjiksia rahasta, on paljon hausompaa tehdä sellaisia joita piirtäessä ei tarvitse miettiä saako näistä mitään palkkiota. Teen mielelläni omakustanteita, ja nyt esimerkiksi Laikku-antologiassa (Aleksis Kiven päivä, Asema) on minun sarjani. Ei raha ainakaan yhtään paremmin motivoi työtäni. Joskus on jopa niin, että kun tietää saavansa jostakin rahaa, se on jollakin lailla ahdistavaa... Se voi olla kahlitsevaa.

Toisaalta kun teen Mörköön, voin olla täysin vapaa. Omakustannetta tehdessä-



©Tiitu Takalo



ni tuntuu että vain menetän rahaa, teen sarjiksen ja maksan sen julkaisemisesta lehtenä. Tuskin saan takaisin edes painokuluja. Asennoituminen on vain ihan erilainen, en tiedä miksi. Sitä vain tekee, vaikka rahaa ei saisikaan, ja toisaalta jos-

kus on kiva kun jutuistani maksetaankin.

Vain vastenmielisiltä tuntuvien töiden kohdalla ajattelen rahaa, mutta jos sarjakuvien piirtäminen joskus muuttuu vastenmieliseksi, en enää halua tehdä niitä!

Vilja "Tiitu" Takalo (s. 1976)

Julkaistuja sarjakuvia mm:

- 52%-sarjakuva, Amnesty-lehti.
- Tulva-lehti (Naisasialiitto Unioni).
- Netta-sarjakuva Aamulehden Valoviikkoliitteeseen.
- Aleksis Kiven Päivä (Asema 2006).
- Josefiina leipoo, käsikirjoitus Pauli Kallio (Suuri kurpitsa 2006).
- Tyhmä tyttö -kokoelma (Suuri kurpitsa 2004).
- Laikku 1 (Asema 2001).
- Glömp 4, Glömp 5 (Boing Being 2001, 2002).
- Musta*naamio (Kemin Sarjakuvakeskus 2000).
- Sarjari 58-68 (Tampereen sarjakuvaseura).
- Irtoparta 1-7 (Hyeena kustannus).
- Mörkö 9-10 (Otso Höglund 2005, 2006).

- Pienkustannustoimintaa vuodesta 2000. Hyeena kustannus.

Näyttelyitä mm:

- Nätti ja hiljaa, sarjakuvia ja maalauksia, Vastavirta-klubi, Tampere, 2006.
- Pyhiä ja Neitsyitä, maalauksia ja ääniteos, Galleria Rajatila, Tampere, 2005.
- Pieni, miniatyyrimaalauksia, National Galleries of Scotland, Edinburgh ja The Line Gallery, Edinburgh, 2003.
- Kotona, piirustusinstallaatio, Työmaakoppi galleria, Tampere, 2003.
- Kahvitarjoilu, Sarjakuvamaalauksia, Rajatila-galleria, Tampere (yhdessä Tommi Musturin, Jarno Latva-Nikkolan ja Roope Erosen kanssa), 2003.

- Kahvikuppipäiväkirja, kuvasarja, Art goes kapakka, Helsinki, 2002.
- Kotipesä, Viisi Makasiinia -näyttelyssä, piirustusinstallaatio, viljamakasiinissa, Huittinen, 2002.
- Kultainen nuoruus, sarjakuvanäyttely, Naiskulttuuripäivät, Yo-talo, Tampere, 2002.

Lisäksi erilaisia kuvitustöitä lehtiin ja muualle, esim. Aamulehteen, Ilta-lehteen, Otavalle, Tasa-arvovaltuutetulle, Tampereen yliopistolle jne. Nukketeatterinukkeja ja lavastuksia. Seinämaalauksia Tampereen Ylioppilasteatteriin ja keskussairaalaan.